

# Bostadsplanering och kollektivtrafikförsörjning

Tema-PM inom Strukturbild Blekinge



# Hur hänger det ihop?

Samhällsplanering och samhällsutveckling är idag komplexa frågor med många olika aktörer inblandade, alla med olika roller, uppgifter och mandat. Helt klart är att ingen enskild aktör själv ansvar för samhällsutvecklingen i ett län eller en region, varför det är nödvändigt att aktörerna arbetar mer strategiskt och långsiktigt tillsammans över de administrativa gränserna. Genom att dra nytta av de krafter som redan finns i länet kan vi tillsammans arbeta för att få till en långsiktigt hållbar utveckling i hela Blekinge.

En attraktiv och effektiv kollektivtrafik är kanske den viktigaste förutsättningen för att nå målsättningen om hållbara städer och hållbara transportsystem. I de nationella transportpolitiska målen som Sveriges Riksdag har antagit pekas vikten ut av att förbättra förutsättningarna för människor att välja kollektivtrafik, gång och cykel istället för att resa med andra mindre hållbara transportmedel. En attraktiv och effektiv kollektivtrafik kan dock endast åstadkommas om bebyggelsestrukturen är utformad utefter kollektivtrafikens behov och förutsättningar.

Gatunätets struktur och bebyggelsens täthet är helt avgörande för vilken turtäthet och framkomlighet kollektivtrafiken får. **Den viktigaste förutsättningen för kollektivtrafik är att bebyggelseutvecklingen sker längs ett eller flera stråk.**

## STRUKTURBILD BLEKINGE

Sedan några år tillbaka drivs ett regionalt arbete kallat Strukturbild Blekinge i länet, som syftar till att bättre koppla samman kommunal fysisk planering med regionala utvecklingsfrågor och regional utvecklingsplanering. Detta görs genom en ökad och tidig dialog mellan offentliga aktörer inom samhällsplanering och samhällsutveckling i länet, exempelvis Blekinges kommuner, Länsstyrelsen i Blekinge län, Trafikverket och Region Blekinge, där Blekingetrafiken ingår.



En annan del i arbetet handlar om att öka kunskapen om de funktionella sambanden som finns i länet genom att ta fram regionala kartor, analyser och annat kunskaps-höjande underlag. Aktörerna kan sedan använda underlagen som planerings- och beslutsunderlag i den egna planeringen, exempelvis i kommunernas fysiska planering. Det tredje och sista området inom strukturbildsarbetet handlar om gemensamma strategier för hur vi ska arbeta för länets utveckling tillsammans och det är inom denna del som detta Tema-PM inklusive checklistor inom bostadsplanering och kollektivtrafik-försörjning har tagits fram.

### **OLIKA ANSVARSOMRÅDEN**

Bostadsplanering och kollektivtrafikförsörjning är två områden som flera aktörer verkar inom och med olika roller och uppdrag, men med stor påverkan på varandra. Kommunerna ansvarar för det lokala gatunätet och genom planmonopolet för lokalisering och utformning av bostäder och verksamheter. Region Blekinge är regional kollektivtrafikmyndighet i länet och ansvarar för den långsiktiga utvecklingen och planeringen av kollektivtrafiken. Blekingetrafiken är en del av Region Blekinge och ansvarar för den mer operationella verksamheten av kollektivtrafiken, exempelvis upphandling av buss- och tågtrafik, biljettsystem, linjesträckningar och tidtabeller. Trafikverket och Region Blekinge ansvarar för det statliga vägnätet i länet. Region Blekinge planerar exempelvis för utvecklingen av riksvägarna, medan Trafikverket ansvarar för järnvägen och europavägen genom länet, samt utförandet av riksvägarna etc.



## KLIMATSMART SAMHÄLLSPLANERING

För att nå målsättningen om hållbara städer och hållbara transportsystem måste våra rumsliga strukturer och fysiska miljöer vara utformade för att minska vår klimatpåverkan. Genom en medveten samhällsplanering är det möjligt att minska vår påverkan på klimatet, eftersom hur vi bor och hur vi reser i hög grad påverkar klimatet. Transporter och energiproduktion står för en stor andel av Sveriges totala koldioxidutsläpp, något som vi kan påverka genom en klimatsmart samhällsplanering.

Hur och var bostadsområden, arbetsplatser, inköpsställen och fritidsaktiviteter lokaliseras och utformas lägger grunden för människors möjligheter att göra klimatsmarta val i sin vardag. Avstånden mellan olika målpunkter, exempelvis avståndet mellan bostaden och arbetsplatsen, samt bebyggelsestruktur och täthet påverkar också transportbehovet. Det finns en stor potential att minska vår klimatpåverkan genom en klimatsmart samhällsplanering, där åtgärder för ett minskat bilresande är en av de viktigaste aspekterna. Funktionsblandad planeringsstruktur där bostäder, arbetsplatser och service mixas, där ett utbud av flera olika boendeformer blandas i såväl upplåtelseform som i storlek. Det möjliggör förändrade boendeformer beroende på livssituation men skapar också stadsdelar där behovet av bil minskar.

## LÄTT ATT VÄLJA RÄTT

Det är i den fysiska samhällsplaneringen som förutsättningarna för kollektivtrafiken skapas, då bland annat bebyggelsestruktur och gaturummets användning lokalt bestäms. Detta ställer krav på lokala, regionala och statliga aktörer inom kollektivtrafik- och bebyggelseplanering att få till en fungerande samordning. Forskning inom området har identifierat samordningen mellan nyckelaktörerna som en avgörande fråga för att lyckas med kollektivtrafikens utveckling lokalt och regionalt.

Det är även samhällets utformning och den fysiskt byggda miljön som visar hur vi människor ska bete oss. Om det till exempel vid ett externt köpcentrum är närmare till parkeringsplatserna än till busshållplatsen berättar den fysiska miljön för oss att normen är att resa med bil framför att åka kollektivt. Vill vi få människor att resa mer hållbart behöver detta synsätt genomsyra samhällsplaneringen och den fysiska utformningen av miljön, samt erbjuda attraktiva och enkla lösningar som gör det enkelt för människor att välja rätt.

## KOLLEKTIVTRAFIKEN SOM ETT GEMENSAMT VERKTYG

Inom strukturbildsarbetet har deltagande offentliga aktörer tagit fram en gemensam checklista för bostadsplanering och kollektivtrafikförsörjning, att använda i våra respektive planeringsprocesser i länet framöver. Detta för att tillsammans använda kollektivtrafiken som ett verktyg för att driva samhällsutvecklingen i länet framåt och i en hållbar riktning.

Tre checklistor är framtagna; en för översiktsplan och fördjupad översiktsplan, en för detaljplan, och en för trafikförsörjningsprogrammet. Använd checklistorna som ett stöd för dig tjänsteperson eller för dig politiker för att fundera över om förutsättningarna för kollektivtrafiken har optimerats i samhällsplaneringen.

En av de viktigaste förutsättningarna för att kunna utforma och erbjuda en attraktiv kollektivtrafik är att bygga i tydliga stråk med hög framkomlighet. Även andra aspekter som avstånden mellan stationer, hållplatser, bostaden och andra målpunkter som exempelvis arbete, skola och service spelar stor roll för att välja att åka kollektivt. Korta avstånd till stationer och hållplatser ska alltid eftersträvas, där 300 meter kan ses som ett önskvärt riktvärde. Andra aspekter som påverkar resandet med kollektivtrafiken för hela eller för del av resan är exempelvis om det finns en anslutande gång- och cykelväg mellan bostaden och stationen eller hållplatsen. Även andra åtgärder som realtidsinformation vid knutpunkter och stora hållplatser kan bidra till att få fler att åka kollektivt.

I befintliga stadsdelar eller tätorter där kollektivtrafiken inte varit inplanerad från början kan cykelställ i anslutning till hållplatsen eller en pendlarparkering för bil vara åtgärder som gör att fler väljer buss, tåg eller båt för del av sin resa. Pendlarparkeringar har störst framgång när de läggs i samband med service, vilket ger möjlighet att exempelvis handla, hämta paket eller göra annat ärende på hemvägen.



**"En fungerande kollektivtrafik som är en naturlig del av våra livsmiljöer bidrar till ökad attraktivitet. Att ha nära till en hållplats är en förutsättning för att uppnå detta."**

# Checklistor

Tre checklistor är framtagna. Checklistorna kan användas som stöd för att fundera över om förutsättningarna för kollektivtrafiken har optimerats i samhällsplaneringen.

## CHECKLISTA VID FRAMTAGANDE AV ÖVERSIKTSPLAN OCH FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN

- Tidig dialog och samverkan har hållits med relevanta aktörer för att optimera förutsättningarna för att resa med kollektivtrafiken.
- Riktlinjer och mål i andra lokala, regionala och nationella styrdokument\* vad gäller kollektivtrafik har vägts in i planarbetet.
- Översiktsplanen innehåller inriktningar för att minska bilberoendet och/eller öka kollektivtrafikresandet, samt riktlinjer för att främja bytespunkter mellan olika transportslag.
- Översiktsplanen beaktar en parkeringspolicy som styr mot ett ökat kollektivtrafikresande.
- Översiktsplanen innehåller riktlinjer vad gäller kollektivtrafik till och från nya och befintliga etableringar av service, handel, kontor och andra verksamheter, samt riktlinjer för gång- och cykelstråk för hela resan eller delar av resan i kombination med kollektivtrafik.
- Nya och befintliga bostadsområden ges förutsättning för resande med kollektivtrafik samt gång- och cykeltrafik.

### \* Följande styrdokument är att beakta som relevanta:

- Angränsande kommuners översiktsplaner
- Regional utvecklingsstrategi
- Länstransportplan
- Regionalt trafikförsörjningsprogram
- Regional klimat- och energistrategi med tillhörande åtgärdsprogram
- Regional cykelstrategi
- Nationell transportplan
- Agenda 2030
- Övriga planer, strategier och policys som anses vara relevanta



#### CHECKLISTA VID FRAMTAGANDE AV DETALJPLAN

- ❑ Tidig dialog och samverkan har hållits med relevanta aktörer för att optimera förutsättningarna för att resa med kollektivtrafiken.
- ❑ Riktlinjer och mål i översiktsplanen vad gäller kollektivtrafik har vägts in i detaljplanen.
- ❑ Detaljplanen är tydligt utformad så att kollektivtrafiken kan utnyttjas på ett effektivt sätt, så att bekväma resmöjligheter med kollektivtrafik möjliggörs samt att kollektivtrafik prioriteras framför övrig motorfordonstrafik.
- ❑ Detaljplanen tillämpar riktlinjer vad gäller kollektivtrafik till och från nya och befintliga etableringar av service, handel, kontor och andra verksamheter.
- ❑ Gång- och cykelvägar utformas för enkel och trygg förflyttning både inom området samt till och från målpunkter, till exempel busshållplatser.



## CHECKLISTA VID FRAMTAGANDE AV TRAFIKFÖRSÖRJNINGSPROGRAM

- ❑ Tidig dialog och samverkan har hållits med relevanta aktörer för att optimera förutsättningarna för att resa med kollektivtrafiken.
- ❑ I dialogerna med relevanta aktörer har samordning av det kollektiva resandet med angränsande län möjliggjorts.
- ❑ Riktlinjer och mål i kommunernas översiktsplaner och andra lokala, regionala och nationella styrdokument\* vad gäller kollektivtrafik har vägts in i programmet.
- ❑ Trafikförsörjningsprogrammet utgör ett strategiskt och praktiskt tillämpbart kunskapsunderlag att använda som verktyg i ett hållbart samhällsbyggande.
- ❑ Trafikförsörjningsprogrammet beaktar resmöjligheter med kollektivtrafik för hela resan eller delar av resan i kombination med gång, cykel eller annat färdmedel.
- ❑ Trafikförsörjningsprogrammet tar hänsyn till ny teknikutveckling gällande infrastruktur och kollektivtrafik genom omvärldsspaning och proaktivitet.

### **\* Följande styrdokument är att beakta som relevanta:**

- Regional utvecklingsstrategi
- Länstransportplan
- Regional klimat- och energistrategi med tillhörande åtgärdsprogram
- Regional cykelstrategi
- Nationell transportplan
- Agenda 2030
- Övriga planer, strategier och policys som anses vara relevanta

# Strukturbild Blekinge

Strukturbild Blekinge syftar till att bättre koppla samman kommunal fysisk planering med regionala utvecklingsfrågor och regional utvecklingsplanering. Detta görs genom en ökad och tidig dialog mellan offentliga aktörer inom samhällsplanering och samhällsutveckling i länet, exempelvis Blekinges kommuner, Länsstyrelsen i Blekinge län, Trafikverket och Region Blekinge, där Blekingetrafiken ingår.